

99
do

A 231

7

Hist:
III. c. 7.

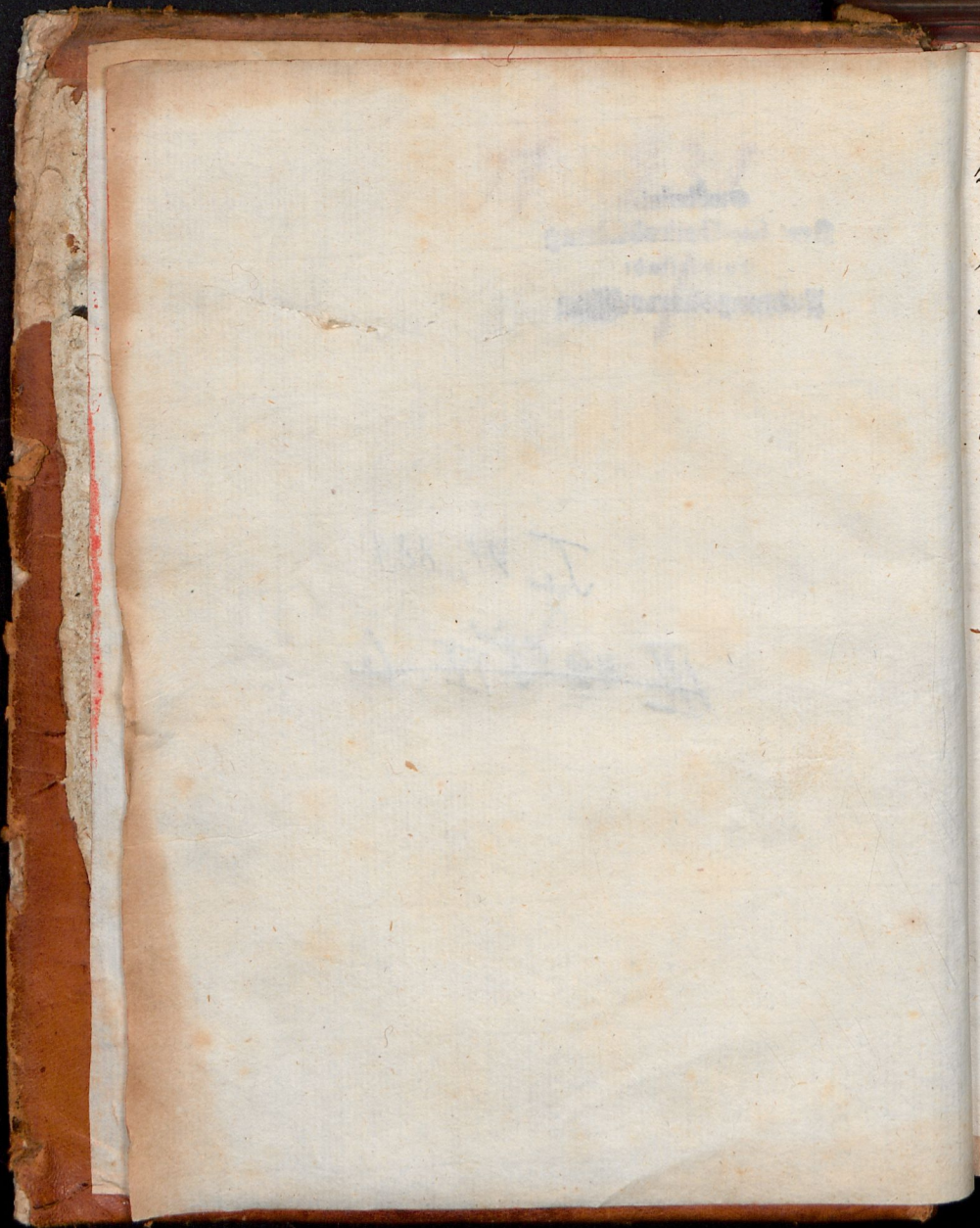
Handwritten text in blue ink, mostly illegible due to fading.

Verzeichnis
Buch Nr. Volksbildung
zu Berlin
Verlagsanstalt

J. VI, 889

~~III 4/2 J IV 6~~

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.

Hoc in Volumine continentur.

1. De Religione Ruthenorum Sibirica.
2. De Eoptorum Sacramentis Baptismi: atq; Eucharist.
3. De Pygmaeis Aethiopiae populis. P. Moorheim.
4. De gravaminibus Religionis Sr. Moset.
5. Augustanae Confessionis Historia
6. De regno posterorum Abrahami in Aegypto. Sr. Baumgarten
7. Natura positionum historicarum Ludovici res complexarum
8. De causis que Lutherum ad impugnandas indulgentias permoverunt.
9. Theses D. M. Lutheri adversus indulgentias. 1517.
10. De funere et sepulchro D. M. Lutheri.
11. De negotio Moldavico Epistola Clementis IX Pont. ad Sigismundum III.
12. De utilitate et inconvulitate Audi historici.
13. De vero usu atq; auxiliis Jurisprudentiae in Historia
14. De eo quod in Historia pulcrum est Oratio.
15. De origine generis Humani
16. De investituris Episcoporum per anulum et baculum.
17. Originis Metallifodinarum in Germania
18. Num sollemnis expiationum dies sub templo II fuerit celebratus?
19. De faune et faebre famosis Aegyptiorum magis.
20. De auctore et causa spargis Aspyriorum tempore Ezechielis Induci. Hg.
21. Non Aspyriorum Hg. d. 438. Hg. Hg. non Curuz in Hg. Hg.
22. An Aspyriorum Curuz: neque albidum neq; unidum.
23. Non Aspyriorum Hg. Hg. in Hg. Hg.

24. De temali Hierosol. Juliani Imper. mandato per Judaeos frustra tentata restraum
25. Sindal. postulata a st. Minig 1712.
26. Magnus Christophorus i. e. de gnost. Epistrophe.
27. De Judaeo non mortali.
28. De Judaeo immortali.
29. Thauverus, moxpa hi. de Erregigung Christi. Hingy gnost.
30. Landes Hamburg:
31. De inventore pulveris pyri.
32. De Vestiaris inter antiquiores Christianos
33. Meletemata de Foyla quadam philosophia recentior.
34. Apollonius Batavas.
35. Myoteria Kationis
36. Teogonia et Catachymologia Whistoniana dubia redditus.
37. De existentia Fenii
38. De Selenographica iusta dignatione.
39. De nou formentorom apud Athenienses.
40. Dionysius F. scilicet Tyrannus Litteras Corinthi Jocus.
41. Facobus Hyacinthus Terry bestis veritatis
42. De Joh. Fabri de versari Lutheri vita et scriptis
43. De Jure belli Societatis mercatorie majoris privilegiate.

11

20

IOHANNIS PHILIPPI HEINII *Fil.*

DISSERTATIO

*de auctore et causa stragis Assyrio-
rum tempore Ezechiae Iudæo-
rum Regis*

ad

ILLVSTRATIONEM IESAIÆ CAPITIS XXXVII. v. 36.

Berolini,

Litteris Caroli Friderici Rellstab. 1761.

21.

IOHANNIS PHILIPPI BRUNNII

DISSERTATIO

de amore et caritate
sua tempore

suam

LEIPZIGI

LEIPZIGI

VIRO ILLVSTRISSIMO ET EXCELLETISSIMO
CAROLO LVDOLPHO
LIBERO BARONI A DANCKELMANN

In Consilio Regis Arcano

STATVS BELLIQUE MINISTRO
REBVS ECCLESIASTICIS QVIBVSCVNQVE
ACADEMICIS ITEM AC SCHOLASTICIS
PER REGIAS DITIONES

Magna cum auctoritate gravissime

PRÆSENTI

MÆCENATI DOMINO SVO BENIGNISSIMO

Hanc opellam laborum primitias

D. D. D.

AVCTOR,

VIRO ILLUSTRISSIMO ET EXCELLENTISSIMO
CAROLO LUDOLPHO
LIBERO BARONI A DANCKELMANN
In Consilio Regis Arcano
STATVS BELLIVÆ MINISTRO
REBUS ECCLĒSIASTICIS QVIBVSQVÆ
ACADEMICIS ITEM AC SCHOLASTICIS
PREFECTVS DITIONES
Magnæ cum auctoritate gravissimæ
PRÆSIDENTI
MAGNÆ DOMINI SVO BENIGNISSIMO

Hanc ephemeram laborum præmiis

D. D. D.

ACTOR

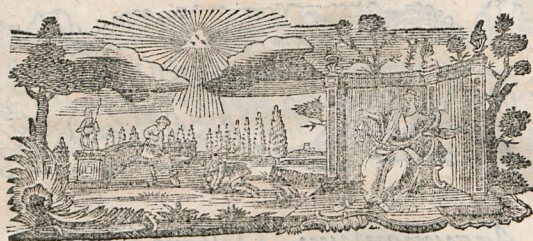

Argumentum Dissertationis.

§. I. *Introductio.* §. II. *Historia enarratur.* §. III. *Divisio dissertationis.* §. IV. *Krafsii sententia expenditur.* §. V. *Proponit sententiam Vitringae de interitu Assyriorum.* §. VI. *Sententiam Iosephi.* §. VII. *Aliam suppeditat explicationem.* §. VIII. *Nomina indicat, quae S. S. vento pestifero et urenti tribuit.* §. IX. *Perlustrantur denominationes, quibus idem ventus ab Arabibus, Persis, Armenis aliisque gentibus insignitur.* §. X. *Descriptio effectuum Sammielis.* §. XI. *Conferuntur cum his vaticinia prophetae.* §. XII. *Declarat sententias eruditorum de angelo Iehova, cujus in hoc loco fit mentio.* §. XIII. *Argumentum I. quo angelus auctor fuisse cladis adstruitur, perlustratur.* §. XIV. *Occurritur argumento II.* §. XV. *Argumento III.* §. XVI. *Respondetur ad questionem, quae circa hanc historiam moveri posset.* §. XVII. *Consensus cladis Assyriorum cum historia de Sethone Herodoto prodita monstratur.*

A

STRAGES ASSYRIORVM

§. I.

HORRENDA Assyriorum strages, quam relatum legimus *Ies.* cap. XXXVII. v. 36. *II. Reg.* XIX. v. 35. et *II. Cronic.* XXXII. v. 21. disquisitione est dignissima. Huic jam, præmissa brevi eventus memorabilis enarratione, pro viribus lucem affundere conabimur. Primitiæ sunt laborum, quas ut benevoli lectores æqui bonique consulant, rogamus.

§. II.

REGNANTE Hierosolymis Ezechia, Senacheribus rex Assyriorum, prætexens tributum sibi pendendum, cum ingenti exercitu Iudæam invadit, et Ezechiam in maximas conjicit angustias. Hic tamen Deo confidens, victas Assyriis dare manus recusat, muros Hierosolymorum labefactos instaurari, et ad defensionem urbis necessaria diligenter parari jubet. Nec minus, licet contra Dei voluntatem,

tem,

tem, auxilium Ægyptiorum implorat. Mox vero perceptis rapidis Assyriorum progressibus, tributum, quamvis durissimum, solvere mavult, quam se suosque majoribus immergere calamitatibus. Hoc tamen Senacheribus minime contentus, post reditum ex Ægypto rursus copias contra urbes Iudæe munitas ducit, et jamjam regie propinquus per ministros suos maledicta et atroces minas in Deum, regem, incolas et urbem evomit. In tanto discrimine rerum Ezechie inimicum restabat solatium, Deus, tutela ipsius et propugnaculum. Hunc supinis orat manibus, ut arrogantiam Assyriorum comprimeret, seque his eriperet malis. Nec irrita fuerunt preces, nam mittitur jussu Dei Iesaias propheta illum consolaturus, et liberationem promissurus. Sic ait: *Noli perturbari verbis impiis, que contra me locuti sunt servi regis Assyriorum. Ponam in illo spiritum et audierumorem, revertetur in terram suam ibique gladio peribit.* Senacheribus tum temporis Libnam obsidebat. Huc illi nuntius affertur, de adventu Taronis regis Cuschæorum Ezechie suppeticas ferentis. Quo pernotus obsidione Libnæ absistit, et Taroni obviam progreditur. Interim, ut majorem Ezechie incuteret metum, literas, conviciis et maledictis repletas ad illum mittit. Quibus acceptis rex in templum se confert, et epistolam manu tenens submisit Deo supplicat, ut impietatem Senacheribi ulcisceretur, meritasque ab eo sumeret penas. Audit illum Omnipotens, et sequenti nocte centum et octoginta quinque millia Assyriorum mirandum in modum profertur. Non tulit tremendam hanc cladem Senacheribus, sed fugam

properans in terras suas regreditur, ubi paulo post in templo Nisrochi a filiis fuit interemptus. Hæc est historia eventus maxime illustris, in quo id nobis præcipue est propositum, ut in medium, quo Deus sapientissimus ad liberandum Ezechiam usus fuit, quantum fieri potest, inquiramus.

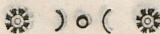
§. III.

LOCA S. S. quæ nobis hanc historiam exponunt, si pauca exceperis, plane inter se conspirant. Nos itaque potissimum Iesaiæ capitis XXXVII. v. 36. explicabimus, quo factò quædam etiam de loco, qui 2. Chronic. capite XXXII. v. 21. legitur, dicemus. Ut vero ordine procedamus, duas dissertationis constituimus partes. In altera mortis genus, quo Assyrii periere, investigabimus, in altera angelum accuratæ meditationi subjiciemus.

§. IV.

INTERPRETES, qui insigni huic loco curas et operam impenderunt, circa modum, quo vitæ halitus Assyriis subito fuit ademptus, in tam diversas discedunt sententias, ut multi induci fuerint rem in medio relinquere, et tutius esse existimaverint, ignorantiam profiteri, quam conjecturis locum concedere. Eminet inter hos vir clarissimus KRAFFTUS, qui in *observationibus sacris, fascic. II. Observatione VI.* e silentio prophætæ concludit, nihil certi de plaga Assyriis immissa definiri posse, eamque confert cum interitu repentino Bethsemitarum 1. *Sam.* VI. v. 19. *Usæ,* 2. *Sam.* VI. 7.

et

et populi Israëlitiçi rebellantis, *Num. XVII. v. 10.* quem Deus כרע momento temporis se exterminaturum minatur. Hic ignotum plane et a nemine determinandum mortis genus vir doctissimus agnoscit. Interim differentia quædam haud levis momenti inter exempla Kraftio citata, et nostram historiam intercedit: nam pœna Bethfemitis et *Uz* infligta Deo uni auctori adscribitur, strages verò Assyriorum angelo. Deus, qui homini vitam dedit, etiam quovis modo eandem homini eripere potest; talis autem vis ac potentia angelo, quantumvis illustri, minime competit, nullus enim angelus solo nutu et voluntate ne unum quidem hominem, multo minus numerosum exercitum occidere valet. Patet hoc ex duobus S. S. exemplis, peste Davidis tempore furente, et lethali Herodis morbo. In utroque angeli fit mentio: sed non minus mortis genus, quo Israëlita interierunt, et rex superbus fuit percussus, accurate designatur. Cum hisce potius locis nostrum conferamus, et, quamvis propheta non disertis verbis causam cædis Assyriorum referat, simili tamen plaga illam effectam fuisse admodum est verosimile. Objicies vero: Deum forsitan angelos vi extraordinaria et ipsorum naturam excedentè instruere, quod in prophetis et apostolis factum fuisse scimus. Hoc si veritati esset consentaneum; omnem certe operam et oleum perderemus, in argumento nostro illustrando. Sufficeret voluntas angeli potentia divina præditi, quo jubente immensâ clades castra Assyriorum vastavisset, et nulla præterea ratio hujus cædis dari posset. Sed firmis argumentis hæc opinio probari non potest.

1804.

A 3

per-

perfectum quidem habemus, cur Deus prophetis et legatis suis facultatem miracula patrandi largitus fuerit; scilicet summe erat necessarium, ut hominibus, inter quos prophetae et apostoli versabantur, de divina ipsorum legatione et veritate doctrina, quam promulgabant, maxime esset persuasum: sed aliter res est comparata angelorum, nam factum angeli si quis cognosceret, plane nesciret, utrum id a virtute angeli, an potentia Dei sit derivandum. Celeberrimus etiam NONNENIUS in dissertatione de *baptismo ignis* bibliothecae Bremensi inserta p. 521, Volum. I. cum de illis qui *superstitiose exclusis consuetis natura virium et elementorum operationibus miracula augent* loquitur; dicit, *illos miracula querere, ubi nec fines, nec cause eorum inveniuntur.* Quin et plurimi interpretes in hac historia plagam quaesiverunt, qua Deus alias gentes et nationes punire ac perdere solitus fuit. Iam itaque nostrum est, ut praecipuas sententias perlustremus, et aequa ponderemus lance, eamque cui nos calculum adjicimus, certis suffulciamus argumentis,

§. V.

PRIMUM se nobis offert interpretum Iesae doctissimus, VITRINGA, qui in commentario ad hunc locum exercitum Assyriacum, exorta horribili cum grandine procella, fulmine extinctum fuisse putat. Nititur haec explicatio locis quibusdam ipsius prophetae a *Vitringa* adductis, scilicet *Iesae* cap. XXIX. v. 6. c. XXX. v. 30. et c. X. v. 16. imo *Psalmo* LXXXVI. quem in hunc casum com-

posi-

positum existimat. Cuique omnino loca hæc inspicienti clarum evadit, Deum prædicere, se hostes Ezechiæ tempestate; fulmine, grandine, igne et turbine prostraturum esse. Quæritur autem, an hæc vaticinia proprie sint intelligenda? Negat vir clarissimus *Krafcus*, qui singulari dissertatione sententiam *Vitringæ* sibi refellendam sumsit. Censet enim generatim his verbis poenas graviiores et illustres denotari, in quem finem allegat *Psalmi XI. v. 6. 7. Ps. LXXXIII. v. 15. 16. Ezech. c. XIII. v. 11. 13.* Licet hoc sæpius ita sese habere *Krafcia* libenter concedamus: si tamen certitudo cujusdam facti argumentis aliunde desumptis dilucide confirmetur, nulla adest causa, cur e vaticiniis lux quædam ad ulteriorem illustrationem elici non possit, modo talem proferamus explicationem, cui circumstantiæ historiæ non manifesto repugnant. Nos quoque sententiam *Vitringæ* labentissimo animo amplecteremur, nisi difficultas ægre removenda illam premeret. Adspiciamus tantum verba prophætæ: *Et egressus fuit angelus leboæ, et prostravit in castris Assyriorum centum et octoginta quinque millia hominum, et cum mane surgerent scil. reliqui, ecce omnes illi erant mortui.* Hinc recte concludimus, Assyrios alto sopiros somno nihil de plaga late noctu furente sensisse, et demum expergestos attonitis animis lacrimabile sociorum fatum et corpora vitali aura casta conspexisse: fulgurum autem rutilos ignes, et horrendum tonitruum murmur, lapidesque grandinis somnum ex eorum oculis non excussisse, vix ac ne vix quidem nobis persuaderi potest.

§. VI. *supra* *capitulum* *significatio* *multo*
 Iam alia hujus loci explanatio expendi debet, quæ pestiferam
 lucem tanquam causam subiti Assyriorum interitus proponit. Fa-
 vent huic opinioni IOSEPHVS *Antiquitatum lib. X. c. II.* MAR-
 SHAMVS in Canone Chronico aliique spectatae eruditionis viri. Op-
 posuit autem illi doctissimus *Vitringa* exiguum temporis spatium,
 unius nimirum noctis, quod propheta indicat. Tam brevi tempo-
 re, saviente licet atrocissima peste, tantam edi posse stragem non
 putat, quod exemplis exercitus Carthaginiensis duce Imilcone, et co-
 piarum Prusæ ab ipso confirmatur. Hoc argumentum suo robore
 constat, nisi incognitam plane et insolitam pestilentia speciem sta-
 tuere velis. Credimus etiam, ejusmodi morbum contagiosum,
 quamvis subtilissimo et citissimo veneno corpora Assyriorum infecis-
 set, majorem tamen tumultum, gemitus et clamores in exercitu ex-
 citaturum fuisse, quam quidem ex verbis propheta colligere licet. In-
 vestigemus itaque aliam explicationem, quæ incommodis, quibus una
 alterave *sententia* premitur, non laborat, et qua repentinum exitium
 optime potest illustrari.

§. VII.

CENSEMVS itaque, Deum, qui causis naturalibus ad fines illu-
 strissimos maximeque mirandos utitur, *vento* exitiali et pernicioso,
 fauces mortalium subito præcludente, et regiones Orientis sapius mi-
 fere infestante, tanta copias Senacheribi affluisse clade. Suboluit et-

iam hæc sententia doctissimis quibusdam viris, uti FRIDEAUSIO in *Historia Iudeorum* p. 43. P. I. ZORNIO in *Opusculorum* P. II. p. 383. et celeberrimo NONNENIO in dissertatione *de baptismo ignis* p. 510. Quoniam vero non studio locam, quem sub manibus habemus, persecuti sunt, nos quasdam adjicere observationes pro modulo virium audentur.

§. VIII.

IN S. Scriptura ventus ille vehementissimus et noxius variis nominibus insignitur. Vocatur רוּחַ קָדִים *ventus orientalis*, Gen. XII. v. 6. ubi simul effectus ejus æstu et ardore productus per שְׂרָפִים שְׂרָפִים קָדִים *spicas Euro adustas*, indicatur. Ab oriente scilicet potissimum spirare solet, licet per קָדִים etiam plaga ad Austrum vergens intelligi debeat, uti crudite probavit Nonnениus l. c. p. 494. vid. et Zornium in dissertatione de Ecnephiis et Typhonibus Austrinis p. 131. P. II. opusculorum. Austro vel Notro similes quoque adscribuntur effectus, unde LUCÆ XII. v. 55. *καύσω* ipsi tribuitur, quam vocem LXX. interpretes ad exprimendum ventum קָדִים sæpius adhibuerunt. Vocatur præterea Eurus iste יַם־סוּף, XXVII. רוּחַ הַקֶּשֶׁה *ventus vehemens*, et IEREM. IV. v. 7. רוּחַ מִשְׁחִית *ventus noxius*, et IONÆ IV. v. 7. רוּחַ הַרְשִׁיטָה *ventus silentii* h. e. subtilissimus et æstum solis maxime intendens, qui Ionæ tam molestus erat, ut vitæ ipsum tæderet (*). Alia porro nomina et proprietates hujusventi in S. Scri-

B

ptura

(*) Nisi הַרְשִׁיטָה derivandum est הַרְשִׁיטָה sol, הַרְשִׁיטָה transiente, aut cum

ptura inveniuntur: sed quæ nos in præsens diutius non morantur, cum totum hoc argumentum doctè et diligenter pertractatum legi potest in dissertationibus jam citatis et apud *Harenbergium* et *Glesenerum* in bibliotheca Bremensis Classis VII. fasciculo IV. Nos labores ac relationes peregrinatorum, quibus in recta S. S. explicatione multum debemus, in nostros veteris usus, et inde materia, quam contemplamur, lucem accendimus. Doctores nostri sunt *CHARDINUS* in *itinere Persico*, *THEVENOTUS* in *itinere Orientali*, *KAEMPFERUS* in *amoenitatibus exoticis* et alii, ex quorum scriptis viri celeberrimi *Nonnius*, *Harenbergius*, *Glesenerus* et *Zornius* in dissertationibus citatis excerpta dedere. Hos evolvat libros, cui ipsa auctorum verba legere lubet. Nobis sufficiat, accuratam, et quantum ad scopum nostrum pertinet, nominum et effectuum pestiferi istius venti exhibere delineationem.

§ IX.

ARABES duplici illum signant nomine: qui interdiu flat, vocatur *samûm*, a *samma*, venenum propinavit, et passivi forma, torrido vento æstuavit nocuitve dies, vid. *Golum* in *Lexico*, qui vero noctu spirat, *charûr* a *charra*, caluit, ferbuit. Propter ultimam denominationem, quæ vento nocturno æstum tribuit, etiam minus nobis pla-

Hydio in notis ad itinera Perisfolii p. 146. a *שרח* aravit, tanquam sit ventus arator, qui continentem exarando arenam secum rapit et elevat.

placet sententia *Nonnenii* qui l. c. p. 510. contra *Prideaufium* monet, ventum, quo Assyrii periere, potius frigidioris fuisse indolis, quoniam noctu res accidit. Præterea, licet in regionibus Orientis nubes soleant esse frigidiore, affirmari tamen non potest, hoc nullis subjectum esse exceptionibus, præcipue in casu tam extraordinario. In Mesopotamia terrisque adjacentibus ventus hic *Sammiel* audit, vox iudice *Thevenotio* composita ex Arabico *samm*, venenum, toxicum et voce Turcica *iel*, quæ ventum significat; ita ut ad venenatam hujus venti naturam eo nomine respiciatur. Subit animum circa vocem *Sammiel* conjectura. Iudæi nimirum מלאך המות *angelum mortis* appellant *Sammaëlem*, de quo prolixè egit *Neubauerus* in dissertatione de angelo mortis, *Sammiel* et *Sammaël* una differunt literula. *Sammaël* quidem a viris doctis, uti a *Coccejo* in commentario in epistolam ad Hebræos derivatur a מאל סמ *recedens a Deo*, alii illud nomen deducunt ex סם *venenum*, et אל *Deus*, quasi *Deus veneni*, angelus mortis diceretur. Nobis autem probabile videtur, *Sammaëlem* principio nihil aliud denotasse, nisi ventum illum lethalem, ventique præsidem angelum. Iudæi enim ventis, aquæ et igni præficiunt angelos, vid. *Eisenmengerum* Tom. II. c. VI. p. 279. et ideo eandem cum *Sammiele* habere originem, lapsu vero temporis propter noxios et lethiferos ejus venti effectus, generatim pro angelo mortis usurpatum fuisse. Armeni Persæque eundem ventum *Bâdisamûr* appellant, cujus derivationem *Kæmpferus* se ignorare fateatur, nisi fortassis *samûr* idem sit cum Ara-

bico *sanūm*. *Charadinus* quoque eundem ventum *Bād sanūm* vocat. Prior quidem vox *Bād* Persice ventum significat, de qua sic HERBELLOTUS in Bibliotheca Orientali: *Bād, nom d'un Ange ou Genie, lequel selon les traditions des Mages ou Zoroastriens preside aux vents, et est comme l'Æole des Grecs. Bād en Persan signifie vent e. g. Bād Khaneb et Bād Kbani, nom d'une fontaine, qui porte aussi le nom de Geshmēb Bād, à cause qu'il en sort en certain tems de l'année un vent si impetueux, qu'il enleve les hommes et déracine même les arbres.*

§. X.

PROGREDIMUR ad originem et horrendos pessilentis hujus venti effectus, cui furor rabiesque Austri a poetis Latinis decantata comparari non possunt. Itaque in Arabia, Persia, Palaestina aliisque Orientis regionibus radii solares aſtivo tempore calorem vehementem producant, cum multis in locis cœlum eo tempore nullis tegatur nubibus, nec pluvia auram ferventem frigidiorē reddat. Augent hunc aſtum radii solis repercussi a locis arenosis, quæ instar lacuum longos regionum tractus occupant (*). Accedit ventus ab ortu solis plerumque, aut meridie spirans, et particulas igneas et exhalat-

(*) Huc spectat proverbium Arabicum *هتחתא עלי ערב אלסראא* Petit speciem apparentis aquæ, de quo sic GOLIUS: *אלסראא*, Hebraice, *שרב*, aſtus solis vel æstusum quid et torridum, Arabibus peculiariter est vapor seu splendor quidam in desertorum planitie eminens, vasti lacus forma, quam ab arenis repercussi efficiunt ardentes radii solis.

halationes sulphureas secum vehens, quo campi exuruntur et aër tantam induit malignitatem, ut quicumque illum attraxerit, subito spiritu privatus procidat (*). Pulvis præterea turbine illo excitatus in altum tollitur, et rursus dissipatus magnas sæpe peregrinantium catervas, numerososque exercitus sepelit. Hoc fato perierunt copia Cambysis, Persarum regis, quinquagies mille armatorum, quas ad diripiendum templum Iovis Hammonis ablegaverat, uti testatur *Herodotus*. Sic societates mercatorum, et religionis ergo Meccam proficiscentium pulvere illo sapius obruuntur. Balfora anno 1665, intra spatium viginti dierum 4000 homines ardenti illo vento fuere consumti. Tradunt etiam Arabes, Deum, ad puniendos posteros Adi idololatrias, ejusmodi ferventem et suffocantem misisse ventum, qui

B 3

(*) CHARDINIUS in itinere Persico Tom. IV. p. 22. singulare quid de effectu Saimmielis refert. *Ce vent, ait, est sifflant avec grand bruit, rouge et enflammé et tuë les gens, qu'il frappe par une maniere d'étonnement, surtout quand c'est de jour. Son effet le plus surprenant n'est pas même la mort qu'il cause; c'est que les corps qui en meurent, sont comme dissous, sans perdre pourtant leur figure ni même leur couleur, en sorte qu'on diroit, qu'ils ne sont qu'endormis, quoiqu'ils soient morts, et que si on les prend quelque part, la pièce en demeure à la main.* Hac duobus exemplis confirmat, et paulo post sic pèrgit: *Lorsqu'on sent ce méchant vent, qui se leve avec vehemence comme un tourbillon, il saut promptement s'enveloper la tête, et se jeter en terre sur le ventre, et la face pressée contre la poussière jusqu'à ce que le tourbillon soit passé, ce qu'on dit qui est fait dans un quart d'heure.*

cum per septem dies rotidemque spiraret noctes, totam gentem, paucis exceptis extinxit, uti refert POCOCKIUS in *specimine historia Arabum* p. 35. Plura exempla apud auctores citatos reperiuntur.

§. XI

IAM tempus est, ut rationes adducamus, quibus permoti statui-
mus, ingentes Senacheribi copias afflatu presteris subita deletas fuisse
morte. Primo ex allatis exemplis patet, ventum Sammiel ad tam
diram stragem edendam esse aptissimum, præcipue cum ex sapienti
Dei providentia multa illi magnum adjicere potuerunt incrementum.
Neque objicias, hac ratione totum exercitum Assyricum ad inter-
necionem potuisse deleri, cui S. S. repugnat; nam Sammiel sapissi-
me speciem habet turbinis, qui tractum regionis exigui aliquando
spatii pervadit, et quævis sibi obvia dissipat, diruit, et evertit, cum ta-
men loci ab hoc tractu separati vim ejus et impetum minime sentiant.
Sic טורבו turbo, urenti Euro expresse tribuitur IOB. XXVII. v. 20.
21. et cap. XXI. v. 18. aliisque in locis. Deinde nostra explica-
tione asferuntur scrupuli, quibus sententia *Vitringæ* et *Iosephi* premi-
tur: Sammiel enim testibus *Thevenotio* et *Chardinio* ad exiguum sæ-
pe tempus durat; brevis igitur noctis pars sufficit, ad hostes Ezechia
repente e medio tollendos, si ad summam celeritatem, quam in tur-
bine observamus, et venenatam Sammielis naturam respicimus. No-
ctū incipit furere plaga et Assyrios nihil metuentes somnoque sepul-
tos repente suffocat. Superstites expergefacti horrore corripiantur,
cum

cum maximum copiarum numerum subito exitio absumtum et pro-
 fratum vident. Hoc spectaculum eo terribilibus erat, quo magis
 inopiaatum. Denique loca propheta; ubi interitum Assyriorum de-
 clarat, silentio non sunt pratercunda. Clarissimus legitur *Ies.*
 XXX. v. 7. cat. ושמע שמועה ברוח הנינוחך ברוח ושמע שמועה ita a *Viringa* red-
 ditus: *Ecce indam ei spiritum cum audiverit rumorem, et revertetur*
in terram suam, et faciam cadat gladio in terra sua. Mirandum est,
 in hac prophetia nullum vestigium de instante Assyriorum clade de-
 prehendi. Respondet *VIRINGA*, prophetam aliis occasionibus il-
 lorum necem jam lapsus commemorasse. Nos vero verba hæc sic
 interpretamur, ut omnino plage species Assyrios prostratura, innotescat:
Ecce ponam contra illum ventum et audiet rumorem cat. Particulam
 ב *contra* significare nullum est dubium, vid. *EZECH.* XXVII.
 v. 5. הנה אני מביא ברוח רוח *Ecce adducam supra vel contra vos ventum*
 uti *ex.* v. 4. ejusdem capitis liquet. *Psalmo* LXXXVIII. v. 31.
 ואת הרוח עלה כהם *Et ascendit ira Dei contra illos.* Secundam vatic-
 inii partem, *et audiet rumorem*, *Prideausus* de flatu venti a *Se-*
nacheribo percepto intelligit: sed nuntius quoque de adventu *Taraco-*
nis indicari potest, cui sententiæ etiam doctissimus *Viringa* favet.
 Superfunt alia loca ut *Ies.* XVII. v. 13. *Et propelletur se. Assur*
sicut gluma montium coram vento ec sicut גלגל stipula, palea, (vid. *Pl.*
 LXXXIII. v. 14 ubi hæc vox cum קפ connectitur) *coram turbine.*
Ies. X. v. 6. *Propterea mittet Dominus exercituum in pingues ejus*
maciem,

hic cepitimus nonnisi a p. for. et 200.

maciem, et subter gloriam ejus ardebit ardor, qualis est ardor ignis, eritque lux Israël in ignem et Sanctus ejus in flammam et incendet et consumet sentem et veprem ejus uno die. Porro Ies. XXIX. v. 6. A Iehova exercituum Domino visitabitur in tonitru et terra motu et voce magna, procella et tempestate et flamma ignis vorantis. Tandem XXX. v. 30. Et audire facite Iehova claritatem vocis sue, et descensionem brachii sui videre faciet in commotione ira et flamma ignis vorantis, dissipatione ac imbre et lapidibus grandinis, quippe a voce Iehovæ prosterneitur Assur. Ex cunctis his vaticiniis, licet non certissime concludi possit, omnes circumstantias, quas continent, re vera sic fuisse impletas, cum vates phrasibus figuratis generatim horrendum Dei iudicium depingere potuit; nihilominus, si argumentis aliunde desumptis plagæ species definiatur, quod in præcedentibus conati sumus; notabilis effatorum prophetae concordia cum pernicie Euri cuius facile persuadebit, Deum his prædictionibus poenam Assyriorum indicare voluisse: ardor enim et flamma ignis vorantis, quæ expresse memorantur, æstui Euri Austrivæ sunt simillima. Reliqua, ut tonitru, fulgur et grando, sapius hujus venti comites (*) haud dubie abfuerunt, uti patet ex his, quæ §. V. diximus. Etenim qualescunque exitiosi venti effectus, aliaque tremenda, quæ aliquando illum sequuntur, phænomena propheta memorat et describit, Deus autem illa tantum, quæ scopo ipsius maxime conveniebant, ministros vindictæ suæ esse voluit

§. XII.

(*) Vid. quæ de his phænomenis Eorum pestilentem comitantibus scripsit celeberrimus NONNENIVS l. c. p. 501. et 520.

§. XII.

PERGIMVS ad secundam dissertationis partem; in qua de מלאך יהוה *angelo Iehovæ*, cujus in excidio Assyriorum apud prophetam mentio fit, pauca dicemus. Tres potissimum sunt sententiæ, quas diversi SS. interpretes in se defendendas susceperunt. Primæ favet VITRINGA, qui per angelum Iehovæ non gregarium quendam, sed angelum fœderis, filium Dei intelligit: perpenso enim tempore admodum brevi huic cladi destinato, et ingenti occisorum numero, conclusit, ejusmodi effectum vires spiritus creati excedere, et haud dubie opus esse omnipotentia divina. Sed adversarium nactus est vir doctissimus, KRAFTIVM, qui hoc argumentum debili superstructum esse fundamento in *observationibus* pronuntiat, cum plane lateat, quid angeli valeant, et quousque eorum vires se extendant; jure igitur angelum creatum, tanquam Dei ministrum, assumi posse judicat. Hæc secunda est sententiæ, cui eruditi patrocinantur. Sunt denique alii, qui plagam ipsam a Deo missam per מלאך יהוה *angelum Iehovæ* designari putant. Hoc inter alios tuetur eruditissimus HEUMANNVS in *observationibus* ad *Evang. Iohannis* cap. V. p. 211. Res nobis videtur ordine esse tractanda, ut certi quid, si fieri potest, eruamus. In prima dissertationis parte, causam proximam repentini Assyriorum interitus indagavimus. Sin autem nobis quis non assentiatur, credat ille procellam cum VITRINGA, vel pestilentiam cum IOSEPHO, vel etiam aliam plagam, quæ angeli manu gubernata Assyrios momento citius

citius sustulit. Nos potissimum hic dispiciemus, utrum solidis argumentis evinci possit, re vera angelum auctorem caedis Assyriorum extitisse, an vero Deus solus sapienti sua providentia plagam istam in perniciem hostium Ezechiei direxerit. Hunc in finem argumenta pro angelo pugnancia ordine proponemus, et quæ contra illa dici possunt adjiciemus.

§. XIII.

Argumentum I. nititur significatione vocis מלאך angelus, de qua sic celeberrimus NONNENIUS l. c. p. 521. *Quanam causa subest, ob quam hæ voces (scil. מלאך et ejusmodi) hic homines, illic legatos singularis ordinis, sacerdotes levitæve, alibi ventos, vel fulmina notent, res penitus a se diversas, ad similes tamen effectus producendos missas. Nulla omnino subesset causa: si modo demonstretur, vocem מלאך juxta etymologiam proprie spiritum designare inrelligentem, angelum, et eam nullo alio sensu in S. S. usurpari. Sed hoc difficillimum est. Nam ex etymologia omnibus notissima apparet, vocem מלאך nihil aliud denotare, nisi missam, nuntium, legatum, nuntiatorem, unde etiam fit, ut in S. S. homines appellentur מלאכים vid. MICHAELIS dissertationem de angelo Dei. Imo מלאכי יהוה vocantur prophetae, sic Hagg. 1. v. 13. ויאמר הני מלאך יהוה. Et dixit Haggæus legatus Iehobæ, vid. etiam Chron. XXXVI. v. 15. 16. Tandem res quoque inanimata, quibus Deus tanquam ministris utitur, nominantur מלאכים, quia a Deo mittuntur. Perspicue hoc patet e Psalmi CIV. v. 4. עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט. *Faciens angelos, legatos suos ventos.**

ventos, et ministros suos flammam ignis. Doctores quidem Iudæi ad
 explicationem hujus loci asserunt, angelos nunc in ventos, nunc in
 ignem, aliasque formas, uti Deo placet, transmutari, vid. quæ colle-
 git *Wetsteinus* in editione sua N. T. ad cap. I. epistolæ ad Hebræos.
 Multi Christianorum interpretum aliam ingrediuntur viam, et qualis
 intercedat similitudo inter angelos et ventos, aut ignem perveſtigare
 ſudent. Sed his ambagibus non eſt opus. Divinus poëta ſpectacu-
 lum naturæ in hoc carmine expandit, et longe probabilius eſt, il-
 lum inter ſublimem lucis, cælorum, nubium, deſcriptionem et funda-
 mentorum terræ, tonitruum, montium, inferere voluiſſe ventos ac ful-
 mina et ignem quam angelos. Deum tanquam ſupremum creatu-
 rarum Dominum introducit. Hujus nutu venti, turbines et procellæ
 e locis abdicis ruunt, origines ſæpe immanium vaſtationum. A Deo
 igitur ablegantur, ſunt ejus nuntii, miniſtri et legati, ejus *ἄγγελοι*
 haud ſecus ac ſpirituum cæleſtium immenſa multitudo. Egreſſe quo-
 que hoc loco utitur auctôr epistolæ ad Hebræos. Ibi enim *cap. I*
 deſcribens majeſtatem et gloriam perſonæ ac muneris Chriſti, magni-
 fica verba profert, quæ Deus de ipſo enuntiavit: *Tu es filius meus, hodie*
te genui, et quantum præſtet angelis demonſtraturus, ſic pergit *v. 7*
πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει. De angelis quidem dicit (nam *πρὸς* hic ſigni-
 ficat *de*, uti notavit *Glaſſius*) h. e. reſpectu muneris, ad quod angeli
 ſunt deſtinati: *ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς*
λατρευοὺς αὐτῷ πρὸς φλόγα. *Faciens angelos ſuos ventos,*

C 2

et

et ministros suos flammam ignis. h. e. Venti et fulmina sunt ministri, legati Dei et ita vocantur Pl. CIV. Vos itaque spiritus caelestes, angeli, מלאכי, respectu Dei, et muneris, quod jubente Deo vobis est subeundum, in eadem classe estis collocandi cum ventis et igni et infinita creaturarum omnium multitudine, quæ nutui et voluntati summi regnatoris parere et ejus jussa facessere debent. Christus vero æternus est Dei filius, hæres omnium rerum, per quem Deus mundum creavit, et cujus thronus in sempiterna tempora immotus manebit. Secundus locus, qui huc pertinet, est v. 49. *Psalmi LXXVIII.* ubi Deus מלאכי רעים contra Ægyptios misisse dicitur. Sunt juxta CLERICVM angeli, quibus homines improbi puniuntur, nisi, ut ille conjicit, legendum est מלאכי רעים *angelos malos.* Quicquid eligas, valde dubitamus, sermonem hic fieri de angelis: neque enim decem plagis Ægyptiacis cruciatus cacodæmonum adjicere, nec cum auctore libri *sapientia* spectra et phantasmata, ad horrorem tenebrarum augendum, fingere licet, nec operationibus spirituum mutatio aquæ in sanguinem, productio ranarum et culicum adscribenda, cum apud Mosen de his altum sit silentium. Imo in ultima plaga Deum angelo fuisse usum e textu S. S. concludi non potest. Nam tribus in locis *cap. XII, Exodi v. 12. v. 23. et 29.* Deo soli auctori primogenitorum interemptio tribuitur; vers. autem 23. hæc leguntur verba: *Quando videbit sanguinem postibus adpersum, ostia præteribit, et non permittet, ut השחיתא perdens scil. mors vel plaga intret domos vestras.*

vestras. Cur necessario angelus intelligi debeat, non videmus. Sic etiam v. 13. ejusdem capitis sequentia leguntur. *Quando conspiciam, Deus loquitur, sanguinem, vos prateribo et non erit inter vos* נגף למשחית נגף *percussio perdentis scilicet plagæ, mortis, excidii.* Hæc vos non tangent. ☉☉☉☉☉☉ נגף למשחית in Lexico interpretatur plagam ad destructionem, ad noxam, ex significato nominis משחית *lesio, noxa,* quod clarum omnino exhibet sensum, sed non bene congruere videtur cum iis, quæ in epistola ad Hebræos cap. XI. v. 28. legimus: *ἵνα μή ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα θύγῃ αὐτῶν, ne perdens primogenitos scilicet θάνατος, mors, ipsos tangeret.* Itaque prior explicatio nobis magis placet. Auctor etiam libri *Sapientia,* qui copiose cap. XVIII. eventum Ægyptiis perniciosum enarrat, angeli nullam facit mentionem, sed præpotenti Dei verbo primogenitos interemtos fuisse asserit. v. 15. ejusdem capitis. Ex his igitur concludimus, מלאכי רעים in Psalmo LXXVIII. nihil aliud designare, nisi plagas divinitus ad affligendos Ægyptios missas. Erant enim terribiles Dei מלאכי, nuntii et testes iræ ipsius in hostes Israëlitarum. Cæterum cave timeas, ne eo, quod varias cum voce מלאך connectimus notiones, loca S. S. fiant obscuriora. Cur hæc vox præ aliis singulare quid et præcipuum haberet? Si רוח ubique per spiritum, מלאך per Deum, כרוב per angelum certi ordinis interpretaremur, verus S. S. sensus multis in locis non constaret. Prudentia hic opus est, nihilque affirmandum, quod S. S. probari non potest.

ARGVMENTVM II. desumitur ab angelorum apparitionibus sub V. T. eorumque factis, quæ S. S. memorat, et a nemine in dubium vocantur. Cur enim angelus robore pollens, permittente Deo, in corporibus nihil efficere possit? Sic *Matthæi XXVIII. v. 2.* angelus saxum a sepulcro Servatoris nostri magna vi et impetu devolvit, ita ut terra vehementer tremuerit et concuteretur. Sed de hoc jam non queritur. Id volumus, utrum in plagis, poenis, morbis, aliquando etiam beneficiis, uti fuerunt aquæ Bethesdæ, in calamitatibus, peste, incendiis, inundationibus, terræ motibus, fulminibus, et omnibus mortis et exitii speciebus, a Deo, siue miraculo excitatis, siue ex sapientia ejus mundi gubernatione ortis, angeli suas quoque haberint partes. Hoc a viris quibusdam doctissimis adstruitur, qui gubernationem Dei sub V. Oeconomia in his rebus a præsentis diversam fuisse credunt. Celeberrimus *Nonnius* l. c. p. 518. sic de hoc argumento loquitur: *Nihil hic superstitioni litamus, neque Platonico- rum placitis adsurgimus. Non contendimus eandem operationum œconomiam constanter et per naturam spirituum, et per omnia mundi tempora et in omnibus aëris et tempestatum mutationibus obrinere. Plura non intendimus, quam sub V. T. et ante devictum per religionem Christianam gentilitium, has spirituum operationes fuisse conspicuas. Concedamus, angelos in procella, peste, aliquando ad voluntatem Dei declarandam, apparuisse, sed hinc nondum efficitur, illos pestem,*
vèn-

ventos et fulmina excitasse et manu sua eorum vim direxisse. Ea sane perfectio, is ordo et ea sapientia est in mundo, ut omnes creaturae, etiam vita destituta, omnes immensa machinae partes, debito tempore et modo perfectissimo, ita ut terminos a Deo praescriptos ne minimum quidem excedant, effectus suos sine externa directione, qualis angelorum esset, edere possint. Ubi igitur causa naturales aptissima sunt ad fines Dei perfectissime explendos, quid angeli praestarent, non videmus, neque hoc asserendo operationibus spirituum in S. S. obviis, uti jam diximus, quicquam detrahitur aut derogatur. Interim clarissimus OEDERVS in *πειθαρχία* sive *Verisimilium* Quinquagena n. 26. cum e verbis cap. XXXII. v. 21. II. *Chronicorum*: *Et misit Iehova angelam, qui excidit in castris Assyriorum omnem virum fortem, et ducem, et principem*, colligeret, auctorem hujus stragis consilio esse usum, necessario spiritum hic assumendum, et omnem aliam causam profligandam esse censer, cum de vento pestifero dici nequeat, illum praestantissimum quemque et robustissimum occidisse. Facilis ad haec responsio. Lucem nobis praebet *Iosephus* antiquitatum lib. X. cap. II. ubi sequentia: *λομυνη νόσω διαφθέρονται υνείδες δεκακάδεκα και πεντακισχίλιοι σὸν ἡγεμόσι καὶ ταξίαρχαις*: *peste divinitus immissa absunta sunt octodecim myriades et quinque milia militum cum ducibus et tribunis*. Itaque auctor *Chronicorum* nihil aliud indicat, nisi ingenti occisorum multitudini etiam permistos fuisse multos duces et principes: neque enim centum et octoginta quin-

quinque millia ducum in exercitu extiterunt, neque hi salvis militibus gregariis fuerunt postrati. Iam clarissime patet, cladem pestifero vento haud difficulter effeci potuisse.

Quod vero potissimum ad nostram spectat historiam, sunt media, quæ Deus sapientissimus multis occasionibus adhibuit, ad populum suum e manibus hostium eripiendum. Perlegamus historiam sacram et annales populi Dei. Num Deus cohortes, aut legiones angelorum, quod ipsi facillimum fuisset, misit, ad causam Israëlitarum tuendam, eorumque hostes in fugam vertendos? Neutiquam. Ægyptii periere undis, Amorraeos prostravit grando, tetigerunt fulmina Philistæos, Midianita mutua cæde delati fuerunt, Syri subito correpti terrore e castris aufugerunt. Plura exempla sacrae suppeditant paginae, unde omnino maxime fit probabile, nostram historiam cum reliquis aliquam habuisse similitudinem, quæ plane perit, si pro certo ponis, angelam modo incognito Assyrios trucidasse.

§. XV.

ARGUMENTVM III. nititur sententia Iudæorum, inter quos multi pane omnia ministerio angelorum effecta fuisse et jam nunc effici, eorumque subesse præsidio putant. Hinc factum est, ut Paraphrastæ Chaldaei in locis quibusdam S. codicis adhibuerint, ubi illa in textu Hebraico non legitur. Sic Ps. LXXXIX. v. 49. ולא יחמי מלאכא ולא יראה מות. ultima verba reddunt. מן קדמוהי משתלח: Et *Habak.* III. v. 5. לפניו ילך דבר.

אלהים יהיה. Ex his quidem apparet, quid Iudaei recentiores senserint: sed num veteres idem crediderint, et Deus re vera morti ac pestilentiae praefecerit angelos, id iusta ratione evinci non potest.

LIGHTFOOTVS ad cap. X. epistola ad Corinthios IV. IO. unde γογγύσαστε καθ' ὅτι καὶ τὸ αὐτῶν ἐγγύς ἐστι καὶ ἀπὸ τοῦ ὄλουθ' αὐτῶν, existimat, ὄλουθ' αὐτῶν designare genus mortis commune et ordinatum, cum paulo ante v. 8. 9. apostolus de violento mortis genere agat, et in desertis Israelitas angelo exterminatore percussos fuisse non negamus. Censet igitur apostolum alludere ad angelum mortis, quem Iudaei אלהים יהיה angelum corruptorem vocant, et morti hominum praeficiunt. Quicquid de hac re sit, cum non certe constet, sententiam de angelo mortis temporibus apostolorum inter Iudaeos jam receptam fuisse; id nobis perspicuum est et exploratum, veteres Iudaeos plagas a Deo missas מלאכי אלהים legatos Dei, ὄλουθ' αὐτῶν, et ὄλουθ' αὐτῶν, perditores et perdetes summo jure appellasse, uti etiam eruditissimus HELMANNVS agnoscit, et inde historiam de angelo aquas Bethesda turbante et Herodem regem percutiente, illustrat.

§. XVI.

QVAERITVR tandem, utrum Deus miraculo h. e. actu voluntatis suae, ordinem naturae ab ipso constitutum mutante, perniciosum et lethalem ventum excitaverit: an vero providentia sua sapientissima effecerit, ut plaga Assyrios prostruens definito erumperet tempore. Certi quid tacente S. S. in hac re definire non licet.

D ne-

nemus tamen, perfectiones divinas maxime fuisse conspicuas, quantumvis illustris ille eventus solita Dei gubernatione et rerum omnium directione acciderit. Quis enim nisi Deus, cuncta intellectu suo complectens et futurorum præcius, oranti Ezechia liberationem promittere poterat? Quis nisi Deus, qui numine cælum et terras torquet, hæc promissa rata fecisset? Non illustriora providentiæ divini indicia expectari possunt. Rex et populus de singulari Dei auxilio et cura certissimi erant.

§. XVII.

QVOD reliquum est, huc referendam credimus historiam, quam habet HERODOTVS Lib. II. cap. 141. Audiamus patrem historicorum: *Post hunc regnavit sacerdos Vulcani, nomine Sathon: is bellatoribus Aegyptiis abusus fuit, contemptui habens tanquam sibi non opportunos, et cum aliis ignominis affecit, tum vero agris exurit, quibus fuerant a superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex quo factum est, ut cum postea Senacheribus Arabum Assyriorumque rex cum magnis copiis invasisset Aegyptum, noluerint ei opitulari. Tunc sacerdotem consilii inopem in cœnaculum se contulisse. Ibiq; apud simulacrum complorasse, quanta pati periclitaretur: eique inter lamentationem obrepisse somnium, et inter quietem visum adstare Deum, exhortantem, nihil eum molesti passurum, si copiis Arabum obviam iret, se enim auxiliosos ei miserum. His insomniis fretum sacerdotem, suntis Aegyptiorum iis, qui sequi vellent, castra in Pelusio posuisse (hac enim Aegyptus invaditur) nec eum fuisse quempiam bellatorum secutum, sed*
insti-

institores et operarios, et forenses homines. Eo quum pervenissent noctu, effusam ipsis hostibus vim agrestium murium, qui illorum tum pharetras, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita ut postera die hostes armis exuti, fugam fecerint multis amissis. Eoque nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, manu murem tenens, atque hac per literas dicens: IN ME QVIS INTVENS PIVS ESTO. Hanc quidem historiam doctissimus ROQUIUS in observationum *Saurini* Parte IV. p. 390. a nostra diversam esse censet. Quoniam vero circumstantiæ quædam a *Roquio* non satis examinatæ ac perpensæ in mentem venerunt, has in medium proferre visum fuit. Iudicio eruditorum relinquimus, quid ponderis illis sit tribuendum. Videamus igitur prius consensum, deinde de diversitate agemus. In difficultates chronologicas neutiquam excurrimus, quæ nec sunt hujus loci, nec temporis; qui illas desiderat, viros in hac scientia peritissimos consulat, *Marshamum*, *Usserium*, *Vicringam*, *Vignolium*, *Iacksonum*, *historia etiam universe compilatores*, ubi affatim doctis et acutis conjecturis satiabitur. Occurrit igitur nobis in Herodoto primo VULCANVS, Ægyptiis PHTHAS appellatus, idem qui Judæis IEHOVA, et habitus rerum omnium causa et pater, et opifex mundi, qui Chaos tenebrosam primo compegit, deinde vero ex materia, quam Chaos complectebatur, res omnes creavit, atque ex tenebris in lucem protraxit. Sed vide de *Phtha* multa cum magno eruditionis apparatu discrentem Ægyptiæ literaturæ peritissimum TABLONSKIVM in *Pantheo*, doctorem quondam meum, non sine honore appellandum. Non igitur discrepat *Vulcanus* Ægyptius a vero Deo cælorum

rum terræque conditore. Occurrit deinde sacerdos *Vulcani*, *Iſaias* propheta, cum rege *Ezechia* ab *Aegyptiis* propter ignorantiam rerum ſacrarum temere confulus. Videntur enim in ſupplicatione ad Deum, eandem egiffe partes. Occurrit porro contentus militum et bellatorum, id eſt, *Ezechia* opes erant exiguae, et ratione regis *Aſſyriorum* nullius momenti. Audiamus oſtentationem *Rabſaces* *Indeos* his verbis alloquentis: *Nunc vero ſparſionem facite cum Domino meo, rege Aſſyria: dabo tibi duo equorum mille, ſi poſſis dare, qui iis reventur.* Quomodo ergo paſſes in fugam vertere ducem unum ex minimis Domini mei ſervis. *IES. XXXVI. v. 8. 9.* Occurrit tum inopia conſilii regis *ſethonis*, qui propterea in cœnaculum ſe contulit, et apud ſimulacrum comploravit, quanta pati perichitaretur. Simillima his circumſtantiiſ ea, quæ legimus de *Ezechia* *IES. XXXVII. v. 1. 14.* Cum autem hæc, blaſphemias *Aſſyriorum* et jaſtationes audiviſſet *Ezechias*, veſtes ſuas laceravit, ſacco ſe induit, inque adem Dei ingreſſus eſt, miſitque ad *Eſaiam*, qui dicerent, ſic eſſe locutum regem, diem anguſtiae, obſurgationis et contumeliæ adveniſſe. Tum porro *Ezechias*, literas minarum plenas, quas ab *Aſſyriis* acceperat, in templo palam explicuit, Deumque oravit in hanc ſententiam: *O creator, qui præes exercitibus, Deus Iſraelitarum, qui inter Cherubos veſtiſ, audi me, aperi oculos tuos, ut videas, quid fiat inter homines: audi ſuperba verba Senacheribi, tibi contumelioſa.* Occurrit adhuc *Vulcanum* per ſomnium reſpondiſſe *ſethoni*. Prophetæ ſæpiſſime in ſomno monchantur. Non igitur dubium eſt, quin Deus *Eſaiæ* ſomni,

fomniant eam didāverit responſionem quam legimus cap. XXXVII. v. 21. Occurrit *poſtea* rex ipſe Aſſyriorum SENACHERIBVS, de cuius profeſſione in Ægyptum in primis *Uſſerius* conſulatur, hunc vero poſt ſubaſam Ægyptum voluiſſe Iudaam in poteſtatem redigere, ex ſaceris monumentis eſt manifeſtum. Occurrit *tandem* miraculoſa ſtrages exercitus Aſſyriaci et fuga *Sena. heribi*; adde *pieratem* regis *Serbonis*, cui poſt aſt ſtatua in templo *Vulcani* cum hac inſcriptione: *In me quis intuens, pius eſto.*

Tam paucis diſſenſum perlutremus. Ægyptii nullam mentionem faciunt angeſi percuſſoris, ſed *murium*: de muribus autem S. S. in altum deſcendit ſilentium. Ad hanc objectionem hæc repono. Primo ſcriptores diverſi in eadem hiſtoria enarranda ſæpe circumſtantias omitunt, aliunde ſupplendas. Extat illuſtre huius omiſſionis exemplum in hiſtoria arca ſæderis, cum eſſet capta a Philiſtæis, et tenere per eorum urbes traduceretur. Tunc enim Philiſtæi miris plagis affecti nihil prius nihilque antiquius ſibi faciendum exiſtinarunt, quam ut arcam cum muneribus ad locum ſuum remitterent. Plage enumerantur I. *Sam.* V. quas inter de muribus ne verbum quidem. Poſtea tamen quando donaria determinantur, *mures* etiam prodeunt, qui regionem deſtaverant. I. *Sam.* VI. Fieri itaque potuit, ut ſtrages Aſſyriis illata non ſolum horribilem typhonem, ventum peſtiferum, ſed ipſos etiam mures agnoverit. Malumus tamen hanc de muribus hiſtoriam figmentis Ægyptiorum adſcribere. qui Typho-

nem

nem suppresserunt, quoniam Ægyptiorum numen maleficum erat et odiosum. Nam gentiles creberrime sacras historias corrupisse, a viris doctis ostensum est sæpius. Ægyptii quam deturpaverint Iudæorum historiam ex *Manethone*, *Appione* et aliis ostendit *IOSEPHVS*. Sed legantur tantummodo, quæ de Iudæorum origine et rebus gestis confarcinavit *IUSTINVS* Lib. XXXVI. Nec postremo plane peregrina videri debent, quæ de muscalis narrant Ægyptii. Hæc enim docet *Servius* in *Æneidos lib. II. v. 108.* „Scamander cum Cræta frugum inopia laboraret, cum parte tertia populi ad exterarum sedes quærendas profectus est, ab Apolline monitus, ibi eum habiturum sedes, ubi noctu a terrigenis oppugnatus esset. Cum ad Phrygiam venisset, et castra poluisset, noctu mures arcuum nervos et loramenta armorum adroferunt: Scamander hos interpretatus hostes esse terrigenas, in Idæ montis radicibus ædificia collocavit. Teucer deinde Scamandri filius templum Apollini constituit, quem Smintheum appellavit. Cretenses enim *μυρμηκων*, *Σμινθηων* dicunt. Et quidem hæc hæcenus.

AB: 155064 (1)

ULB Halle 3
003 921 654

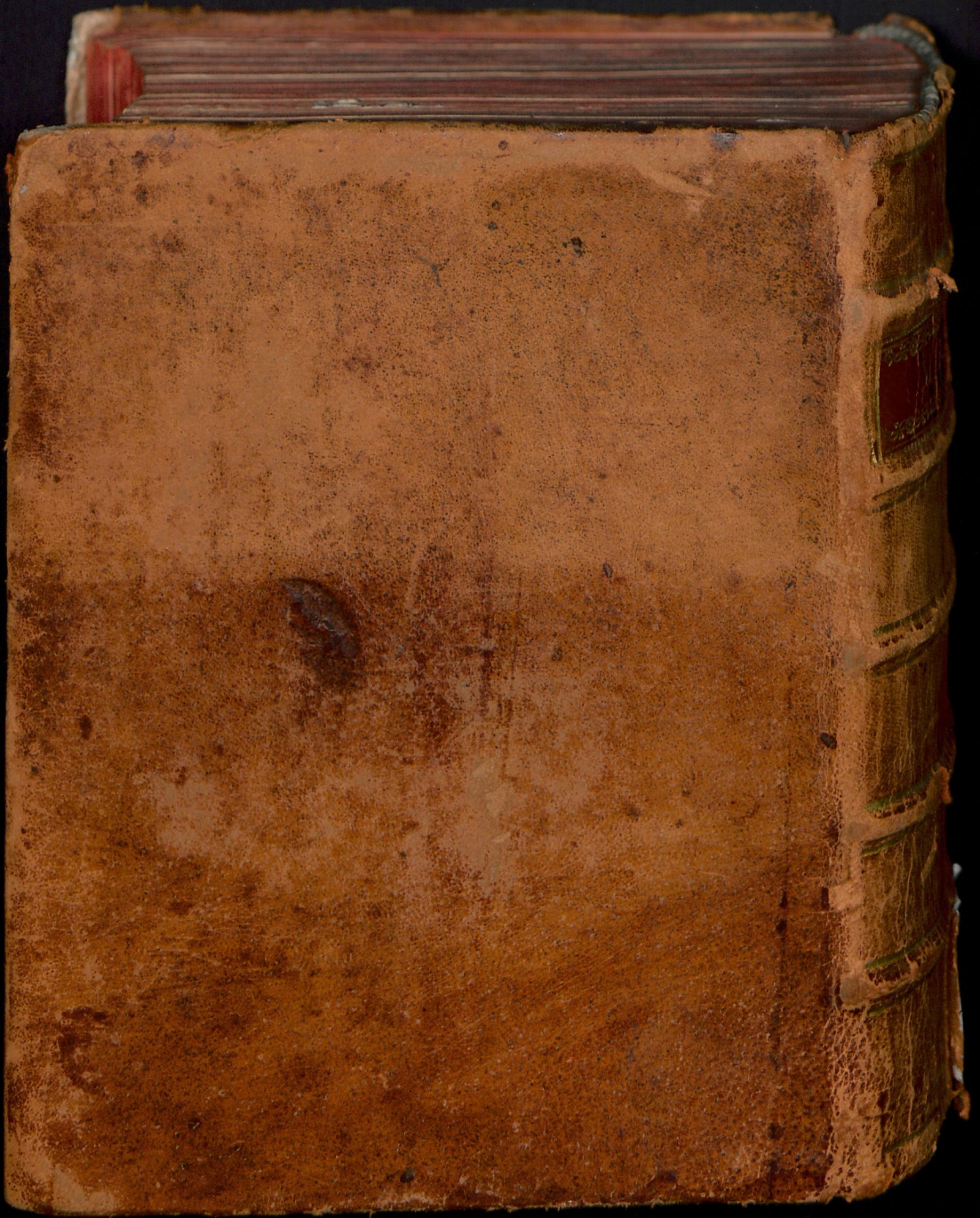

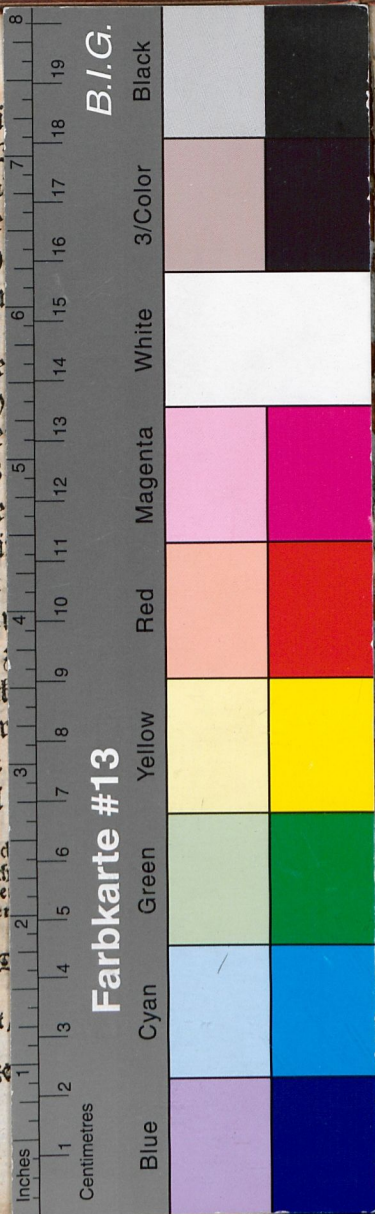
Sb.

R

VD17

ll

20

IOHANNIS PHILIPPI HEINII *fil.*

DISSERTATIO

*de auctore et causa stragis Assyrio-
rum tempore Ezechiæ Iudæo-
rum Regis*

ad

ILLUSTRATIONEM IESAIÆ CAPITIS XXXVII. v. 36.

Berolini,

Litteris Caroli Friderici Reilftab. 1761.

21.

